

מוזאמביק: הרעבים והמרעבים

משהגיע הסייע הרעבי מוזאמביק, לפני כחודשיים, לא היה בו כדי להועיל למרביתם. אלפי ילדים, נשים וזקנים מתו, עשרות אלפים עדיין חולים וחלשים, ונשקפת סכנה ממשית לחייהם. התמונות הישנות מפרשת קאמבודיה חוזרות שוב על עצמן, אלא שהפעם לא נחתה המכה על המדינה האפריקאית במפתיע.

בשנתיים האחרונות הועיקו שילטונות מוזאמביק את העולם כולו נוכח הרעב המאיים על המדינה. השנים 1981 ו-1982 היו שחונות. כמות הגשמים לא הגיעה אפילו למחצית הכמות

תינוק רעב במוזאמביק פיתאום נעלמו הבעיות הביורוקרטיות

המוצעת למי שקעים בחלק זה של העולם. היבול בסוף 1981 היה זעום, ואילו 1982 היתה כבר שנת אסון של ממש. בחלקים הפוריים יחסית בדרום המדינה היה ברור, ששנת 1983 תבשר רעות לאוחחי מוזאמביק.

שרהמיסחר, אראנדה הדיסילווה, פגש עשרות דיפלומטים בבירה, מאפוטו, והזהיר אותם שאם ארצו לא תקבל סיוע מיידי, ימותו אלפים. מישלחת של הצלב האדום שלחה גם היא מיכרקים, שנועדו להזעיק עזרה מאסיבית, ללא דיחוי.

רק חלק מהסיוע המיוחל הגיע למוזאמביק, באיחור של שיבעה חודשים לפחות. גם היום מקילים מישלוחי המזון על המצוקה הקשה השוררת בדרום-מוזאמביק, אבל האסונות הכבדים ביותר כבר התרחשו.

לא תתם אסון טבע. העיתונאי הבריטי ג'וזף האנלון, שריווח השבוע על הפרשה מבירה מאפוטו, סבור ששילטונות מוזאמביק טיפלו בפרשה במסירות וביעילות. מה שקרה במוזאמביק איננו כבחינת סחם אסון טבע, או מחדל של שילטון אפריקאי בלתי יעיל. כך אומנם דווח בעיתונים רבים במערב, האמונים על ריעות קדומות כלפי מדינות העימות באפריקה הדרומית.

אך אין ספק שמוזאמביק לא רעבה, אלא הורעבה באורח שיטתי, מכוון ומתוכנן. ההרעבה אפילו השיגה חלק ממטרותיה, וסחטה מנשיאה המארכסיסט של מוזאמביק, סאמורה מאשל, שורה ארוכה של הצהרות ומחוות שהצטיירו במערב כויתורים פוליטיים מרחיקי לכת.

רק אחרי שסוכבו כהוגן את זרועו של מאשל, ואגב כך שלחו אלפים מאוחחי למות נורא, החליטו האירגונים הבינלאומיים השונים לסייע למוזאמביק.

טבק לאנשי הבינוניות. לא רק הרעב השתולל השנה בדרום מוזאמביק, כוחות ההתנגדות הלאומית של מוזאמביק, אירגון טיור בחסות דרום-אפריקה, הפועל נגד ממשלת מאשל, זרעו הרס ואכזריות בכל רחבי שתי הפרובינציות העיקריות בדרום, גאזו ואינהמבה.

הטוריוניסטים המקבלים נשק וכסף מפרטוריה, גולו מאיכרי האיזור גם את המעט שהותירה הבצורת. הם גם השמידו יבולים, הרסו עורקיית-חבורה חשובים, שרפו חנויות מזון. בקיץ האחרון השמידו סוכני דרום-אפריקה 400 חנויות ומחסני מזון, והחמירו מאוד את הרעב ששרר באיזור בלאוהיכי.

כל הפניות של ממשלת מוזאמביק למעצמות המערב, ללחץ על דרום-אפריקה להפסיק את מעשייהחבלה, עלו בתוהו. מזון לא הגיע.

למרבית האירוניה, הפעילה דרום-אפריקה רכבת אווירית באוגוסט 1983, ממש בעיצומו של הרעב הכבד. אלא שצי המטוסים של פרטוריה, שהג מעל דרום-מוזאמביק, הצניח בטומה, בסיס הסוכנים הדרום-אפריקאיים, מיטען שרק החמיר את המצב באיזור. טומה וכתה למנה גדושה של נשק, תחמושת ומוקשים עבור המחתרת הימנית. רק סחורה לא-צבאית אחת הגיעה עם הנשק: כמות ארירה של טבק עבור אנשי הכנופיות.

היד הסובייטית הקפוצה. כוחות הפרלימו (מיפלגת השילטון במוזאמביק) הצליחו לשחרר את רובו של האיזור בסוף

השנה, ואלפי פליטים שברחו מהמחתרת הימנית קיבלו טיפול ראשוני במחנות-פליטים, שהוכרו לעיתונאים מנוסים את לבנון. הסיוע עדיין קלה טיפיון-טיפין. סוכנויות המזון של האו"ם פעלו באיטיות שלא תיאמן. קיימת, כמובן, ביורוקרטיה טיבעית, שאולי אין מנוס ממנה, אבל ברור שמוזאמביק סבלה מאפלייה פוליטית בולטת.

למרות מדיניותה המוצהרת הבלתי-ימורה, רואים בה האמריקאים מדינה פרו-סובייטית. ממשלת רונאלד רגן תומכת — כאורח בלתי-רשמי, כמובן — בפעולות הדיסטאביליזציה של הרום-אפריקה כלפי מוזאמביק וכלפי אנגולה, ומעודדת את ישראל, "ליעץ" לדרום-אפריקאים בנושא זה. כתבים צרפתיים בניו-יורק דיווחו בחודשים האחרונים על מסע מכוון שג' ושינגטון במרכז האו"ם, שנועד למנוע, או לעכב, סיוע מאסיבי למוזאמביק בשעתה הקשה ביותר.

לפי שעה נחלה הטקטיקה האמריקאית הזאת הצלחה בלתי-מבוטלת. נשיא מוזאמביק ערך באוקטובר האחרון מסע בכירות מערב-אירופה, שזכה לכיסוי עצום בעיתונות וככלי-התיקשורת האלקטרוניים.

מאשל יצר את הרושם, שחרף דבקו באידיאולוגיה המרכסיסטית. הוא מאוכזב מאוד מהסובייטים, ועומד בפני שינוי מהותי באוריינטציה הבינלאומית שלו. מומחים דיברו על מיפנה פרו-מערבי בנוסח סדאם חוסיין בעיראק או אנור אל-יסאדאט במצרים.

חזר על עצמו הסיפור הרייקבוע של מדינות, המשליכות את יתרון על הסובייטים. הירד הקמוצה של מוסקוה בכל הנוגע לסינוע-חוץ היא, במיקרה הטוב, נושא לבריחות מרות ככל רחבי אפריקה. לטווח ארוך קוצרים הסובייטים את הירע המר הזה, ומאבדים אמן שנרכש בעמל רב.

קשה להניח שמצב דברים זה ישתנה עקב מותו של יורי אנדרופוב ועלייתו של קונסטאנטין צ'רננקו למישרת מוזכ"ל המיפלגה הקומוניסטית בכרית-המועצות.

עם זאת, התוצאה ממחדלי הסובייטים היתה ברורה. מאשל, שקיבל סיוע חשוב ממוסקוה ומקובה במאבק לחירות ארצו מידי הפורטוגלים, נטש את ברית-המועצות, או לפחות רמז שהוא עומד לחולל מיפנה ממש.

התגובה במערב היתה מדהימה. כל הבעיות הביורוקרטיות והאחרות כאילו נשכחו. ארצות-הברית שלחה למאפוטו 43 אלף טון חיטה, בריטניה 15 אלף והולנד 30 אלף. המחתרת הימנית השחורה קמעט הדלה מלפעול, אחרי שפרטוריה קיבלה רמזים עבים בעניין זה מושינגטון. המזכיר הראשון של שגרירות ארצות-הברית במאפוטו, ג'ף מילינגטון, החל מריץ לווינגטון

איגרות נרגשות על הבצורת הקשה, ותוכנן הורלף לעיתונות האמריקאית, שהיתה עד אז אדישה לחלוטין. סילוף מוישג'ה-הצדק, ידועות שהגיעו לאחרונה מברשות על משאומתן חשאי בין מאשל ובין שילטונות דרום-אפריקה. מרובר על נורמאליזציה, שתיכלול הפסקת פעולות הטיור של המחתרת הימנית במוזאמביק, תמורת חיסול העזרה שמגיש מאפוטו ללוחמי החופש השחורים, הקונגרס הלאומי האפריקאי.

אין צורך לומר, שכל השוואה בין כוגדים הפועלים בשירות מעצמה עויינת, גזענית, ובין הקונגרס מסלפת את כל מושגי הצדק, אבל מאשל נרחף למצב בלתי-אפשרי. ההרעבה הצליחה, לפחות זמנית, וקשה לומר מתי תתאושש מוזאמביק די הצורך כדי לשנות כיוון, ולפנות שוב לא רק לבניין חברה סוציאליסטית, אלא גם להמשך המאבק באפריקה הדרומית נגד הגזענות המגולמת במישטר האפרטהייד.

ברית-המועצות: כדאי לחכות

שוב פעלו במלוא הקצב הכתבים לענייני בריאות, הקוראים לעצמם סובייטולוגים. יורי אנדרופוב באמת היה חולה, והוא אפילו מת. כל סוכנויות-הידועות התחרו ביניהן על הנושא הרהיגורל. מה היתה שעת מותו המדויקת. ממה מת. ואפילו ממה ימות יורשו, שגם הוא, למרבה השימחה, איננו בקרהבראות. הכל ניפנפו בגילו המופלג של הירוש, קונסטאנטין צ'רננקו (72), כאילו היה יריבו הגדול רונאלד רגן (73) עוליימים.

למי שטרח לקרוא את עשרות המאמרים שפורסמו בעיתוני

צ'רננקו אנדרופוב
ממה מת, וממה ימות יורשו

אירופה והועתקו בעיתוני ישראל, היה ברור לפחות דבר אחד: איש אינו יודע מה צ'רננקו מתכוון לעשות, וכל הדיו הרב נשפך על השערות, סברות-כרס ואפילו רכילות מאיכיות שונות.

כדאי, במישפט אחר, לחזור על מה שכבר נאמר במדור זה: השיטה לא תשתנה, היא מקובלת על רוב הסובייטים, או שהם לפחות משלימים עימה. המדיניות הבסיסית תשאר בעינה, והשינויים יהיו פרסונאליים, מיועריים, כנראה לטובת אנשי כרונייק המנוח.

אשר לצ'רננקו — יכדאי לחכות עם ההערכות המרוקרת יותר, עד שתחלוף תקופת ההסתגלות.

דרום-אפריקה: יוהנסבורג 1716 642

נראה שההכחשות נובעות מחררה אמיתית בתנועת העבודה למעמדה בקרב המיפלגות הסוציאליסטיות במערב-אירופה. זהו חשש בריא, מוצדק אפילו, אבל הוא איננו עומד בקנה אחד עם פעילות ישירה במדינת האפרטהייד.

אישור רשמי. העולם הזה פנה השבוע לדוברת כור, וביקש את מיספר הטלפון של נציג כור ביוהנסבורג, משה ברזון, כדי לשוחח עימו על טיב פעילותה הכלכלית של החברה בדרום-אפריקה.

אחרי היסוסים, והמתנה של יממה, קיבל העולם הזה תשובה רשמית מכור, בעניין הפעילות בדרום-אפריקה. לפי דוברת כור, פועל שם משה ברזון, איש החברה, מזה כמה שנים. שם החברה, שבשמה הוא מנהל את פעילויותיו, היא אפיטרא.

ברזון מטפל, לפי הדוברת, בעידוד ייצוא מוצרי כור, התעשייה הקיבוצית וגם התעשייה הפרטית לארץ זאת. בין השאר פועל ברזון, איש כור, לשיווק מוצרי השקיה, טלקומוניקציה ומתכת לדרום-אפריקה.

על טיבם של מוצרי המתכת והטלקומוניקציה אין צורך לפרט כאן, מכל מקום הושג אישור רישמי מכור ששני הדוברים הבכירים ביותר של ההסתדרות שיקרו לחעולם הזה.

אגב, מיספר הטלפון של איש כור בדרום-אפריקה הוא 002711*642*1716 (חיוג ישרי).

ידעה מוסמכת שהגיעה לחעולם הזה מיוהנסבורג, דרום-אפריקה, אישרה מחרש את עובדת פעילותו של נציג כור במדינה זאת (העולם הזה 15.2.84). הנציג, משה ברזון, פועל לפי הוראות חטיבת כור לסחר-חוץ. החבר ברזון עוסק, לפי הדיווח, בסחר ילומים וזהב עבור החברה ההסתדרותית. כפי שצויין במדור זה פעמים רבות, עומד ענף המיכרות בבסיס הפעילות הכלכלית של דרום-אפריקה, ומתוזה את מקור עושרה העיקרי של המדינה הגזענית.

אירגונים בינלאומיים לזכויות האדם כבלל, והאינטר-נציונל הסוציאליסטי כפרט, הרגישו מאז ומתמיד את תיצול הכלכלי הנהוג בדרום-אפריקה כלפי הפועלים השחורים. ענפי המיכרות קיים ניצול בוטה במיוחד, ומפעל לבן מרוויח לפחות פי 8 יותר מאשר מפעל שחור. תמורת אותה עבודה.

הרדה אמיתית. מסתבר שההכחשות הנמרצות של מזכיר ההסתדרות, ירוחם משל, ומזכיר חברת העובדים, דני רוזוליו, בשקר יסודן. לחעולם הזה נודע שקבוצה של חברי ההסתדרות יפנו, השבוע, במיכתבת-לונה רישמי למסדרות האינטרנציונל הסוציאליסטי וכן לאינטרנציונל העובדים. שבו מכהן משל כסג'נשאי.

יצוין שמשל עצמו הטעים, במיכתבה-ההכחשה שלו לחעולם הזה, "שקישריימיסחר ישירים עם דרום-אפריקה עומדים בניגוד להחלטות האירגון."